

A KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁS
ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁSOK A XXI. SZÁZADBAN
KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN AZ OKTATÁSI REFORMOK TÜKRÉBEN

Nemzetközi tudományos konferencia
Beregszász, 2019. március 28–29.

Tanulmánykötet

ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ
У СФЕРІ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ СХІДНОЇ
ТА ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 28–29 березня 2019 року

Збірник наукових робіт

CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY
IN THE FIELD OF SECONDARY AND HIGHER EDUCATION OF EASTERN
AND CENTRAL EUROPE IN LIGHT OF EDUCATIONAL REFORMS

International Academic Conference
Berehove, March 28–29, 2019

Selected papers

A KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁS ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁSOK A XXI. SZÁZADBAN KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN AZ OKTATÁSI REFORMOK TÜKRÉBEN

Nemzetközi tudományos konferencia
Beregszász, 2019. március 28–29.

Tanulmánykötet

Szerkesztette:

*Berghauer-Olasz Emőke, Gávriljuk Ilona,
Hutterer Éva és Pallyay Katalin*

„RIK-U” Kft.
Ungvár
2019

УДК (ЕТО): 061.3(477.87)

K– 93

A kiadvány a 2019. március 28–29-én Beregszászban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia és Pszichológia Tanszéke által rendezett *A köz- és felsőoktatás előtt álló kihívások a XXI. században Kelet-Közép-Európában az oktatási reformok tükrében* című nemzetközi tudományos konferencián elhangzott előadások anyagát tartalmazza.

Készült a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Kiadói Részlege és Pedagógia és Pszichológia Tanszéke
közreműködésével.

Szerkesztette:

*Berghauer-Olasz Emőke, Gávriljuk Ilona,
Hutterer Éva és Pallay Katalin*

Korrektúra: *Grica-Varcaba Ildikó, Lőrincz Marianna, Kordonec Olekszandr*

Tördelés: *Tótin Viktória, Dobos Sándor*

Borítóterv: *Dobos Sándor*

A borítón a Pedagógia és Pszichológia Tanszék tanító és óvodapedagógia szakos hallgatói láthatók. A felvételeket Csopák Éva és Espán Margaréta a tanszék rendezvényein készítette.

ETO-besorolás: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A kiadásért felelnek: *Orosz Ildikó, Dobos Sándor*

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

A tudományos rendezvényt és a kiadvány megjelenését támogatta:

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

Kiadó és nyomdai munkák: „RIK-U” Kft.
88000 Ungvár, Gagarin u. 36. E-mail: print@rik.com.ua
Felelős vezető: Sztanyisevszkij Jevgen

ISBN 978-617-7692-33-0

© A szerzők, 2019

© A szerkesztők, 2019

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2019

ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ У СФЕРІ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ СХІДНОЇ ТА ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 28–29 березня 2019 року

Збірник наукових робіт

За редакцією:

*Емьовке Бергхауер-Олас, Ілона Гаврилюк,
Єва Гуттерер та Каталін Поллоі*

ТОВ «РІК-У»
Ужгород
2019

УДК: 061.3(477.87)

К– 93

Збірник містить матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Виклики XXI століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти», яка відбулася 28–29 березня 2019 року в м. Берегове. Організатор конференції – кафедра педагогіки та психології Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II.

Підготовлено Видавничим відділом спільно з
кафедрою педагогіки та психології Закарпатського угорського
інституту ім. Ференца Ракоці II

За редакцією:

*Емьовке Бергхауер-Олас, Ілона Гаврилюк,
Єва Гуттерер та Каталін Поллої*

Коректура: *Ільдико Гріца-Варцаба, Маріанна Леврінци, Олександр Кордонець*

Верстка: *Вікторія Товтін, Олександр Добош*

Обкладинка: *Олександр Добош*

На обкладинці: студенти спеціальностей «початкова освіта» та «дошкільне виховання» кафедри педагогії та психології. Фото зроблені Євою Чопак та Маргаритою Ешпан на кафедральних заходах.

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр “Опацої Черє Янош” при ЗУІ ім. Ф.Р. II*

Відповідальні за випуск: *Ільдико Орос, Олександр Добош*

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Проведення конференції та друк збірника здійснено за підтримки:

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»
88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36. E-mail: print@rik.com.ua
Генеральний директор: Станішевський Євген Вікторович

ISBN 978-617-7692-33-0

© Автори, 2019

© Редактори, 2019

© Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

**CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY
IN THE FIELD OF SECONDARY AND HIGHER
EDUCATION OF EASTERN AND CENTRAL EUROPE
IN LIGHT OF EDUCATIONAL REFORMS**

International Academic Conference
Berehove, March 28–29, 2019

Selected papers

Edited by:

*Emőke Berghauer-Olasz, Ilona Gávriljuk,
Éva Hutterer and Katalin Pally*

”RIK-U” LLC
Uzhhorod
2019

УДК (UDC): 061.3(477.87)
К– 93

The publication contains the materials of the international academic conference “Challenges of the 21st century in the field of secondary and higher education of Eastern and Central Europe in light of educational reforms” held on 28–29 March, 2019 in Berehove. The academic event was organized by the Department of Pedagogy and Psychology of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

Prepared at the Publishing Department of Ferenc Rákóczi II
Transcarpathian Hungarian College of Higher Education in cooperation with
the Department of Pedagogy and Psychology

Edited by:

*Emőke Berghauer-Olasz, Ilona Gávriľjuk,
Éva Hutterer and Katalin Pallay*

Proof-reading: *Ildikó Grica-Varcaba, Marianna Lőrincz, Olekszandr Kordonec*

Makeup: *Viktória Tótin, Sándor Dobos*

Cover design: *Sándor Dobos*

The book cover features students of the Department of Pedagogy and Psychology. The photographs of extra-curricular activities were taken by Éva Csopák and Margaréta Espán.

Universal Decimal Classification (UDC): *The Apáczai Csere János Library of
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

Responsible for publishing: *Ildikó Orosz, Sándor Dobos*

Authors are responsible for the content of research papers.

The international academic conference and the publication of studies sponsored by:

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

Publishing and printing: "RIK-U" LLC
88000 Uzhhorod, Gagarin Street, 36. E-mail: print@rik.com.ua
Responsible manager: Jevgen Stanyisevskiy

ISBN 978-617-7692-33-0

© Authors, 2019

© Editors, 2019

© Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

TARTALOM

Baracsi Ágnes: PÁLYAKEZDÉS A „FEKETE PEDAGÓGIA” ÁRNYÉKÁBAN.....	21
Berghauer-Olasz Emőke: A KINETIKUS ISKOLARAJZ MINT KÖZÖSSÉGEK REJTETT KAPCSOLATAINAK FELTÁ- RÓ MÓDSZERE.....	31
Bida Olena: EGÉSZSÉGES ÉLETMÓDRA NEVELÉS A PE- DAGÓGUSKÉPZÉS FOLYAMATÁBAN.....	41
Cséke Katalin: ROMA TANULÓK HELYZETÉNEK TANÁRI PERCEPCIÓI	47
Csoóri Zsófia: A PEDAGÓGUSKÉPZÉS FEJLŐDÉSÉNEK SAJÁTOS SÁGAI KÁRPÁTALJÁN A XVIII. SZÁZAD VÉGE ÉS A XX. SZÁZAD ELSŐ FELE KÖZÖTT A LEVÉLTÁRI FORRÁSOK ALAPJÁN.....	57
Csopák Éva: AZ ALTRUIZMUS MEGJELENÉSE ÓVODÁS- KORÚ GYERMEKEK KÖRÉBEN	65
Dzsanda Galina: AZ UKRÁNNYELV-TANÍTÁS AKTUÁLIS KÉRDÉSEI A NEMZETISÉGI KISEBBSÉGI ISKO- LÁK KÉTNYELVŰ KÖZEGÉBEN.....	77
Fónai Mihály: OSZTÁLYTERMI BEFOGADÁS ÉS SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNY.....	85
Gonda Zsuzsa: DIGITÁLIS SZÖVEGFELDOLGOZÁS A MA- GYARTANÁRKÉPZÉSBEN	93
Greba Ildikó – Knobloch Beáta: AZ INKLUZÍV OKTATÁS FEJLŐDÉSE UKRAJNÁBAN.....	103
Hnatik Katalin: A MAGYAR MINT IDEGEN NYELV TANU- LÁSÁNAK LEHETSÉGES BUKTATÓI NYELVTANU- LÓI SZEMMEL	111
Hollósi Hajnalka Zsuzsanna: SZEMÉLYRE SZABOTT DIF- FERENCIÁLÁS AZ ALAPFOKÚ OKTATÁSBAN A LEMORZSOLÓDÁS ELLEN	119
Hollósi M. Cecília: A FŐISKOLÁSOK MENTÁLHIGIÉNÉS MEGSEGÍTÉSE PSZICHOLÓGIAI ESZKÖZÖKKEL.....	127
Horváth Kinga: A FELSŐOKTATÁS ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁ- SOK A PÁLYAORIENTÁCIÓ MEGKÖZELÍTÉSÉBŐL.....	135

Horváth Kinga – Tóth Péter: PEDAGÓGUSHALLGATÓK NÉZETE AZ IDEÁLIS TANÁRI INTERAKCIÓS STÍLUSRÓL EGY EMPIRIKUS KUTATÁS TÜKRÉBEN	159
Huszi Ilona: A MEGFIGYELÉS MINT IRÁNYÍTOTT TEVÉKENYSÉG ALKALMAZÁSA AZ ANGOLTANÁRKÉPZÉSBEN	171
Juhász Valéria: A SIGHT WORD OLVASÁSTANÍTÓ MÓDSZER ALKALMAZHATÓSÁGA A MAGYAR OLVASÁSFEJLESZTÉSBEN	179
Kirdan Alexander: GAZDASÁGI SZAKEMBEREK KÉPZÉSÉNEK RENDSZERE LENGYELORSZÁGI ÉS UKRAJNAI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE ALAPJÁN	189
Kiss Julianna: AZ UKRAJNAI MŰVÉSZETOKTATÁS AZ OKTATÁSI TÖRVÉNYEK TÜKRÉBEN KURRIKULÁRIS ÉS EXTRAKURRIKULÁRIS SZÍNTEREKEN	193
Koncz Tímea: AZ ÓVODÁSOK ERKÖLCSI NEVELÉSE AZ IRODALOM ESZKÖZEIVEL.....	203
Kóré Dóra – Atroscsenko Tatjana: A LEENDŐ PEDAGÓGUS SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉSE MULTIKULTURÁLIS FELSŐOKTATÁSI KÖRNYEZETBEN	213
Kucsaj Tatjana – Kucsaj Olekszandr: IKT-TECHNOLÓGIÁK ALKALMAZÁSA A SZAKMAI TEVÉKENYSÉGRE VALÓ FELKÉSZÍTÉSBEN	219
Kuzminszkij Anatolij: AZ ÖNMENEDZSELÉS SZEREPE A SEGÍTŐ HIVATÁSBAN MINT A PSZICHOSZOMATIKUS KIÉGÉS MEGELŐZÉSÉNEK ESZKÖZE.....	223
Lebovics Viktória: TARASZ SEVCSENKO <i>ÁLOM C.</i> MŰVÉRŐL EGY KICSIT MÁSKÉNT	233
Margitics Marianna: IKT-TECHNOLÓGIÁK ALKALMAZÁSA AZ OKTATÁSBAN	241
Márton Sára: TKO1114	247
Molnár Ferenc: A BEREGI FŐESPERESI KERÜLET GÖRÖGKATOLIKUS NÉPISKOLÁINAK OKTATÁSI HELYZETE AZ 1840-ES ÉVEKBEN.....	255

Mónus Ferenc: MERRE TOVÁBB CIVILIZÁCIÓ? – A FENNTARTHATÓSÁGRA NEVELÉS HANGSÚLYAI A XXI. SZÁZAD KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁSÁBAN	265
Nagy Edit: A MUNKÁVAL ÖSSZEFÜGGŐ DISTRESSZ JELENTŐSÉGE ÉS KÖVETKEZMÉNYEI	275
Nagy György: AZ ISMERETEK HATÉKONY KÖZVETÍTÉSE KÖRNYEZETISMERET-ÓRÁN	285
Nagy Melinda – Strédl Terézia – Szarka László – Zahatňanská Mária – Poráčová Janka: TOLERANCIA ÉS TOLERANCIÁRA VALÓ NEVELÉS A SELYE JÁNOS EGYETEM TANÁRKÉPZŐ KARÁN	295
Nárai Márta: FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK SZEREPE A FIATALOK TÁRSADALMI ÉRZÉKENYÍTÉSÉBEN	305
Orosz Ildikó: A FORMÁLIS ÉS NONFORMÁLIS TANULÁSI TEVÉKENYSÉG KIEGYENSÚLYOZOTT ÖSSZEANGOLÁSA A FELNŐTTKÉPZÉSBEN	315
Pallay Katalin: A KÁRPÁTALJAI MAGYARSÁG AZ UKRÁN OKTATÁSPOLITIKA ÚTVESZTŐJÉBEN	321
Pallay Mária: NEMEK KÖZÖTTI BÉREGYENLŐTLENSÉG: A PÁLYAVÁLASZTÁS MINT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐ	333
Pávlovics Judit: A KORAI IDEGENNYELV-OKTATÁS TARTALMÁNAK ALAKULÁSA A XX. SZÁZAD VÉGÉN ÉS A XXI. SZÁZAD ELEJÉN	343
Pillar Granville: ESETTANULMÁNY: EMPIRIKUS VIZSGÁLAT AZ INTEGRÁLT MULTISZENZOROS INPUT HATÁSAIRÓL A NYELVFEJLESZTÉSRE	353
Sejko Anasztázia: A PEDAGÓGIAI PROGNOZIS TECHNOLOGIÁJA A FELSŐFOKÚ EGÉSZSÉGÜGYI OKTATÁSBAN	367
Simon Gabriella: A KEZDŐ PEDAGÓGUSOK MENTORI TÁMOGATÁSÁNAK HUMANISZTIKUS MODELLJE	373
Szilágyi Iván – Marinec Nagyija: A DEMOKRATIKUS OKTATÁSMENEDZSMENT MODELLJEI A VILÁG VEZETŐ ORSZÁGAIBAN	401
Szilágyi László: A NYELVTANULÁSI STRATÉGIÁK MINT MÓDSZER ALKALMAZÁSA AZ IDEGENNYELVTANULÁSBAN ÉS -TANÍTÁSBAN	409

Szontágh Pál Iván: PEDAGÓGUSJELÖLTEK ÁLTAL VÁLTOTT ÉS KÖVETETT ETIKAI ÉRTÉKEK	419
Taskovics Okszana: ONLINE CSOPORTOK SZEREPE A NYELVOKTATÁSBAN	429
Tokai Dalma: TEHETSÉGEK EGYÉNI FEJLESZTÉSE.....	437
Török Tamás: A PEDAGÓGIAI GYAKORLAT A SELYE JÁNOS EGYETEM TANÁRKÉPZŐ KARÁN	447
Vizáver Árpád: EGÉSZSÉGES ÉLETMÓDRA NEVELÉS A HALLGATÓK SPORTBAN ELÉRT EREDMÉNYESSÉGÉNEK NÖVELÉSÉVEL	455
Zorocskina Tatjana: A SZAKEMBERKÉPZÉS RENDSZERE NAGY-BRITANNIÁBAN	461
A II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA MESTERKÉPZÉSÉBEN RÉSZT VEVŐ TANÍTÓ SZAKOS HALLGATÓINAK A PUBLIKÁCIÓI	465
Bábel Zsuzsanna: A MAGZAT ELVESZTÉSE MINT KRÍZISHELYZET.....	467
Fekete Evelin: AZ ÓVODÁS GYERMEK ÉRZELMI INTELLIGENCIÁJÁNAK FEJLESZTÉSE MESÉKKEL	475
Hete Klára Annabella: A SZOCIALIZÁCIÓ ÉS ALKALMAZKODÁS MÉRFÖLDKÖVEI AZ ÓVODÁSKORÚ GYERMEK ÉLETÉBEN	485
Mészáros Renáta: KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS KAMASZOK KÖRÉBEN	493
Mitro Livia Etelka: TÁRSAS KAPCSOLATOK KISISKOLÁSKORBAN	503
Molnár-Hrábcsák Éva: JÁTSSZ VELEM! BÁBKÉSZÍTÉS, BÁBOZÁS 1. OSZTÁLYOS GYEREKEKKEL ÉS SZÜLEIKKEL	515
Nagy Nikoletta: A TANÓRAI KOMMUNIKÁCIÓ ÉS AZ ALKALMAZOTT MUNKAFORMA ÖSSZEFÜGGÉSEINEK VIZSGÁLATA ALSÓ TAGOZATBAN	525

ЗМІСТ

Борочі Агнеш: ШЛЯХ ВЧИТЕЛЯ-ПОЧАТКІВЦЯ В ТІНІ «ЧОРНОЇ ПЕДАГОГІКИ».....	21
Бергхауер-Олас Емьовке: МОЖЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МЕТОДОМ КІНЕТИЧНОГО ШКІЛЬНОГО МАЛЮНКУ	31
Біда Олена: ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	41
Чейке Катерина: СТАНОВИЩЕ РОМСЬКИХ УЧНІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ПЕРЦЕПЦІЇ.....	47
Човрій Софія: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ НА ЗАКАРПАТТІ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. НА ОСНОВІ АРХІВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	57
Чопак Єва: ФОРМИ ПРОЯВУ АЛЬТРУЇЗМУ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ.....	65
Джанда Галина: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ БІЛІНГВІЗМУ	77
Фонаі Мігаль: ВКЛЮЧЕННЯ ДО СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ОСОБЛИВІ ОСВІТНІ ПОТРЕБИ.....	85
Гонда Жужа: ОБРОБКА ЦИФРОВОГО ТЕКСТУ У ПІДГОТОВЦІ УГОРСЬКИХ ФІЛОЛОГІВ.....	93
Греба Ілдіко – Кноблех Беата: РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	103
Гнатик Катерина: МОЖЛИВІ НЕДОЛІКИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИВЧЕННЯМ УГОРСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ, ОЧИМА ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ	111
Голлоші Гойнолка Жужанна: ОСОБИСТІСНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ, СПРЯМОВАНА ПРОТИ «ВІДСІВУ» В ПОЧАТКОВІЙ ЛАНЦІ ОСВІТИ	119
Голлоші М. Цецилія: МЕНТАЛЬНА ГІГІЄНА СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ	127
Горват Кінга: ВИКЛИКИ ПЕРЕД АБІТУРІЄНТАМИ З ТОЧКИ ЗОРУ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ.....	135

Горват Кінга – Товт Петер: ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВУЗІВ НА ІДЕАЛЬНІ ІНТЕРАКЦІЙНІ МОДЕЛІ ВИКЛАДАЧІВ	159
Густі Ілона: ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЯК КЕРОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ АНГЛІЙСЬКИХ ФІЛОЛОГІВ	171
Югас Валерія: ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ SIGHT WORD У РОЗВИТКУ ЧИТАННЯ УГОРСЬКОЮ МОВОЮ	179
Кірдан Олександр: ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	189
Кіш Юліанна: ШКІЛЬНА ТА ПОЗАШКІЛЬНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ У ДЗЕРКАЛІ ЗАКОНІВ ПРО ОСВІТУ.....	193
Конц Тімея: МОРАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКА ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРИ	203
Коврей Дора – Агрощенко Тетяна: ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В ПОЛКУЛЬТУРНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	213
Кучай Тетяна – Кучай Олександр: ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ КОМП'ЮТЕРНИХ І КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	219
Кузьмінський Анатолій: РОЛЬ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ ФАХІВЦЯ СОЦІОНОМІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ ЯК ЗАСІБ РЕЗИСТЕНТНОСТІ ПСИХОСОМАТИЧНОМУ ВИГОРАННЮ.....	223
Лебович Вікторія: ПРО ПОЕМУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА «СОН» ІНАКШЕ.....	233
Маргітич Маріанна: ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ	241
Мартон Шара: ТКО1114.....	247
Молнар Федір: ОСВІТНЄ СТАНОВИЩЕ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИХ НАРОДНИХ ШКІЛ БЕРЕЗЬКОГО АРХІДІЯКОНСЬКОГО ОКРУГУ У 1840-Х РОКАХ	255

Монуш Ференц: ЦИВІЛІЗАЦІЯ – ЯК ДАЛІ? ПОСЛІДОВ- НІСТЬ У ВИХОВАННІ СТАЛОСТІ В СЕРЕДНІЙ ТА ВИЩІЙ ОСВІТІ У ХХІ СТОЛІТТІ.....	265
Надь Едіт: ЗНАЧЕННЯ ТА НАСЛІДКИ ДИСТРЕСУ У РОБОТІ .	275
Надь Дьєрдь: ЕФЕКТИВНІ ЗАСОБИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗНАЇНЬ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА.....	285
Надь Мелінда – Штрелл Терезія – Сорко Ласло – Захатнянсь- ка Марія – Порачова Янка: ТОЛЕРАНТНІСТЬ ТА ВИ- ХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ФАКУЛЬТЕТУ ПІД- ГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. ЯНОША ШЕЙЕ	295
Нарої Марта: РОЛЬ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ ЧУТЛИВОСТІ МОЛОДІ.....	305
Орос Ільдико: ГАРМОНІЙНЕ ПОЄДНАННЯ ФОРМАЛЬ- НИХ І НЕФОРМАЛЬНИХ ПЕРІОДІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ.....	315
Поллої Каталін: ЗАКАРПАТСЬКІ УГОРЦІ В ЛАБІРИНТІ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	321
Полої Марія: ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ В ОПЛАТІ ПРАЦІ: ВИБІР КАР'ЄРИ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ	333
Павлович Юдіта: ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ РАННЬОЇ ІН- ШОМОВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ ХХ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	343
Піллар Гренвілл: ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВВІД- НОГО ІНТЕГРАТИВНОГО МУЛЬТИСЕНСОРНОГО ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК МОВИ	353
Шейко Анастасія: ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОГНО- ЗУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ.....	367
Шімон Габрієлла: ГУМАНІСТИЧНА МОДЕЛЬ МЕНТОР- СЬКОЇ ПІДТРИМКИ ПЕДАГОГІВ ПОЧАТКІВЦІВ	373
Силадій Іван – Маринець Надія: ОСНОВНІ МОДЕЛІ ДЕ- МОКРАТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В ПРО- ВІДНИХ КРАЇНАХ СВІТУ	401
Сіладі Василь: ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЙ ОВОЛО- ДІННЯ ІНШОМОВНОЮ ЛЕКСИКОЮ ЯК МЕТОДУ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	409

Сонтаг Пал Іван: ЕТИЧНІ ЦІННОСТІ КАНДИДАТІВ У ВЧИТЕЛІ	419
Ташкович Оксана: РОЛЬ ОН-ЛАЙН ГРУП У ВИКЛАДАННІ МОВИ	429
Токаї Далма: ІНДИВІДУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ	437
Терек Томаш: ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА НА ПЕДАГОГІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. ЯНОША ШЕЙЕ.....	447
Візавер Арпад: ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ: УДОСКОНАЛЕННЯ СПОРТИВНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СТУДЕНТІВ.....	455
Зорочкіна Тетяна: СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ	461
ПУБЛІКАЦІЇ СТУДЕНТІВ МАГІСТРАТУРИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА» ЗАКАРПАТСЬКОГО УГОРСЬКОГО ІНСТИТУТУ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ П.....	465
Бабел Жужанна: ВТРАТА ВАГІТНОСТІ ЯК ЖИТТЄВА КРИЗОВА СИТУАЦІЯ	467
Фекете Евелін: КАЗКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДОШКІЛЬНИКА	475
Гете Клара Аннабелла: ПЕРІОДИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА АДАПТАЦІЇ У ЖИТТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	485
Мейсарош Рената: РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН У ПІДЛІТКІВ	493
Митро Лівія-Етелка: СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ.....	503
Молнар Грабчак Єва: ГРАЙСЯ ЗІ МНОЮ! ВИГОТОВЛЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТЕАТРАЛЬНИХ ЛЯЛЬОК З ДІТЬМИ ТА ЇХ БАТЬКАМИ У ПЕРШОМУ КЛАСІ	515
Надь Ніколетта: ВИВЧЕННЯ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ КОМУНІКАЦІЄЮ ТА ІНШИМИ ФОРМАМИ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС УРОКУ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.....	525

CONTENT

Baracsi, Ágnes: GRADUATES IN THE SHADOW OF „BLACK PEDAGOGY”	21
Berghauer-Olasz, Emőke: KINETIC SCHOOL DRAWING AS A METHOD OF REVEALING HIDDEN SOCIAL RELATIONSHIPS.....	31
Bida, Olena: TRAINING FUTURE PROFESSIONALS FOR HEALTH SAVING ACTIVITIES	41
Cséke, Katalin: THE TEACHERS’ PERCEPTIONS OF THE SITUATION OF ROMA STUDENTS.....	47
Csoóri, Zsófia: PECULIARITIES OF DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL PEDAGOGICAL EDUCATION IN TRANSCARPATHIA IN LATE 18 TH – THE FIRST HALF OF 20 TH CENTURY IN THE CONTEXT OF ARCHIVE SOURCES	57
Csopák, Éva: ALTRUISM DISPLAY AMONG PRESCHOOL CHILDREN.....	65
Dzsanda, Galina: CURRENT PROBLEMS OF UKRAINIAN LANGUAGE LEARNING IN ETHNIC MINORITY SCHOOLS IN THE CONTEXT OF BILINGUALISM	77
Fónai, Mihály: INCLUSION IN THE CLASSROOM AND SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS	85
Gonda, Zsuzsa: DIGITAL ADAPTATION OF TEXTS IN HUNGARIAN TEACHER TRAINING.....	93
Greba, Ildikó – Knobloch, Beáta: DEVELOPMENT OF INCLUSIVE EDUCATION IN UKRAINE.....	103
Hnatik, Katalin: THE POTENTIAL PITFALLS OF HUNGARIAN AS A FOREIGN LANGUAGE LEARNING	111
Hollósi, Hajnalka Zsuzsanna: PERSONALIZED DIFFERENTIATION IN PRIMARY EDUCATION AGAINST DROP-OUT.....	119
Hollósi M., Cecília: THE ROLE OF MENTALHIGENICS IN THE LIFE OF COLLEGE STUDENTS (OR WHAT CAN A PSYCHOLOGYST DO WHEN NOT TEACHING?).....	127
Horváth, Kinga: THE CHALLENGES FACING HIGHER EDUCATION IN PROFESSIONAL ORIENTATION	135

Horváth, Kinga – Tóth, Péter: FUTURE TEACHERS' VIEWS ON THE INTERACTION STYLE OF AN IDEAL PEDAGOGUE IN THE LIGHT OF AN EMPIRICAL RESEARCH.....	159
Husztí, Ilona: THE APPLICATION OF OBSERVATION AS A FOCUSED ACTIVITY IN ENGLISH TEACHER TRAINING.....	171
Juhász, Valéria: APPLICATION OF THE “SIGHT WORD” READING TEACHING METHOD IN THE READING DEVELOPMENT OF HUNGARIAN PUPILS.....	179
Kirdan, Alexander: PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS OF ECONOMIC SECTOR IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF THE REPUBLIC OF POLAND AND UKRAINE: COMPARATIVE ANALYSIS	189
Kiss, Julianna: ASPECTS OF CURRICULAR AND EXTRACURRICULAR ART EDUCATION IN UKRAINE IN LIGHT OF EDUCATIONAL LAW	193
Koncz, Tímea: CONVENTIONAL EDUCATION OF PRESCHOOLERS WITH THE HELP OF LITERATURE	203
Kóré, Dóra – Atroschenko, Tetiana: FORMING THE PERSONALITY OF THE FUTURE PEDAGOGUE IN THE MULTICULTURAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF HIGHER EDUCATION.....	213
Kuchai, Tetiana – Kuchai, Oleksandr: PREPARING SPECIALISTS FOR PROFESSIONAL WORK BY MEANS OF COMPUTER AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES.....	219
Kuzminskyi, Anatolij: THE ROLE OF SELF-MANAGEMENT OF SPECIALISTS IN THE SOCIONOMIC PROFESSION AS A MEANS OF RESISTANCE TO PSYCHOSOMATIC BURNOUT.....	223
Lebovics, Viktória: ON TARAS SHEVCHENKO'S «COH (DREAM)» IN A DIFFERENT WAY	233
Margitics, Marianna: THE APPLICATION OF ICT IN EDUCATION	241
Márton, Sára: TKO1114	247
Molnár, Ferenc: THE GREEK CATHOLIC EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF MUNKÁCS (MUKACHEVO) EPARCHY IN THE MID-19 TH CENTURY	255

Mónus, Ferenc: WHICH DIRECTION TO FOLLOW, HUMAN CIVILIZATION? – SUSTAINABILITY EDUCATION EMPHASES IN THE PUBLIC AND HIGHER EDUCATION AT THE EARLY 21 TH CENTURY	265
Nagy, Edit: THE SIGNIFICANCE AND CONSEQUENCES OF WORK-RELATED DISTRESS	275
Nagy, György: EFFECTIVE COMMUNICATION OF KNOWLEDGE IN ENVIRONMENTAL EDUCATION.....	285
Nagy, Melinda – Strédl, Terézia – Szarka, László – Zahatňanská, Mária – Poráčová, Janka: TOLERANCE AND TOLERANCE EDUCATION AT FACULTY OF EDUCATION OF J. SELYE UNIVERSITY.....	295
Nárai, Márta: THE ROLE OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN SOCIAL SENSITIZATION OF YOUNGSTERS.....	305
Orosz, Ildikó: HARMONIZING LEARNING ACTIVITY OF ADULT POPULATION	315
Pallay, Katalin: TRANSCARPATHIAN HUNGARIANS IN THE MAZE OF UKRAINIAN EDUCATION POLICY	321
Pallay, Mária: REVISITING THE GENDER WAGE GAP: GENDER AND CAREER CHOICE	333
Pávlovics, Judit: EARLY FOREIGN LANGUAGE EDUCATION CONTENT FORMATION IN UKRAINE AT THE END OF THE 20 TH AND AT THE BEGINNING OF THE 21 ST CENTURY	343
Pillar, Granville: AN EMPIRICAL INVESTIGATION INTO THE EFFECTS OF INTEGRAL MULTI-SENSORY INPUT ON LANGUAGE DEVELOPMENT: A CASE STUDY.....	353
Sheyko, Anastasiya: TECHNOLOGY OF PEDAGOGICAL PROGNOSIS IN THE ESTABLISHMENTS OF HIGHER MEDICAL EDUCATION	367
Simon, Gabriella: THE HUMANISTIC MODEL OF MENTORING OF NOVICE TEACHERS	373
Szilágyi, Iván – Marinec, Nadia: MAIN MODELS OF DEMOCRATIC EDUCATIONAL MANAGEMENT IN THE LEADING COUNTRIES OF THE WORLD	401
Szilágyi, László: LANGUAGE LEARNING STRATEGIES IN INDEPENDENT LANGUAGE LEARNING.....	409

Szontagh, Pál Iván: THE ETHICAL ATTITUDES OF TEACHER CANDIDATES	419
Taskovics, Okszána: THE ROLE OF ONLINE GROUPS IN LANGUAGE TEACHING	429
Tokai, Dalma: INDIVIDUAL DEVELOPMENT OF GIFTED YOUTH.....	437
Török, Tamás: PEDAGOGICAL PRACTICE AT THE FACULTY OF EDUCATION OF J. SELYE UNIVERSITY	447
Vizáver, Árpád: HEALTHY LIFE STYLE EDUCATION: DEVELOPING STUDENTS' ATHLETIC SKILLS.....	455
Zorochkina, Tetiana: THE SYSTEM OF PROFESSIONAL EDUCATION IN GREAT BRITAIN	461
RESEARCH PAPERS OF STUDENTS STUDYING FOR MASTER'S DEGREE IN PRIMARY EDUCATION OF FERENC RÁKÓCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN COLLEGE OF HIGHER EDUCATION.....	465
Bábel, Zsuzsanna: PREGNANCY STOP AS A LIFE CRISIS	467
Fekete, Evelin: PRESCHOOLER'S EMOTIONAL INTELLIGENCE DEVELOPMENT BY MEANS OF TALES	475
Hete, Klára Annabella: MILESTONES OF SOCIALISATION AND ADAPTATION IN THE LIFE OF PRESCHOOL CHILDREN	485
Mészáros, Renáta: COMMUNITY BUILDING AMONG TEENAGERS.....	493
Mitro, Livia Etelka: SOCIAL RELATIONSHIPS AT EARLY SCHOOL AGE	503
Molnár-Hrábcsák, Éva: PLAY WITH ME! – MAKING PUPPETS, PUPPETING FOR FIRST FORM KIDS AND THEIR PARENTS.....	515
Nagy, Nikoletta: EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN CLASSROOM COMMUNICATION AND CLASSROOM WORK ORGANISATION IN PRIMARY EDUCATION.....	525

A MAGYAR MINT IDEGEN NYELV TANULÁSÁNAK LEHETSÉGES BUKTATÓI NYELVTANULÓI SZEMMEL¹

Hnatik Katalin

*II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
mesterkati29@kmf.uz.ua*

Absztrakt

Az idegennyelv-tanulás fontos részét képezi az emberek életének boldogulási és egyéb szempontból. A tanulás során sikerek és kudarcok egyaránt érik a nyelvtanulót. A különböző nehézségek nagymértékben befolyásolhatják a nyelvtanulás menetét, eredményességét. Jelen kutatás arra irányult, hogy megvizsgálja, milyen lehetséges problémákkal kell szembesülniük az ukrán ajkú nyelvtanulóknak a magyar mint idegen nyelv tanulása folyamán. Az ukrán ajkú nyelvtanulókkal végzett kérdőíves felmérés kapcsán kiderült, hogy számukra leginkább a nyelvtani jelenségek és a helyes kiejtés elsajátítása okozza a legtöbb nehézséget. A kapott eredmények arra engednek következtetni, hogy a nehézségek egy része az anyanyelvi transzferhatásoknak köszönhető. Ezeknek a jelenségeknek a részletesebb feltáráshoz további kutatások szükségesek. A vizsgálat eredményei hozzájárulhatnak a magyar mint idegen nyelv tanulásának eredményesebbé tételéhez Kárpátalján.

Kulcsszavak: *idegen nyelv, nehézségek, anyanyelvi transzferhatások.*

Abstract

Foreign language learning has become an essential part of prosperity in modern life. Both success and failure affect language learners' studying. Difficulties take an important role in the effectiveness of language learning. This research is aimed to examine the possible problems of Hungarian as a foreign language learning for Ukrainian-speaking people. According to the results of the questionnaire survey grammar and the correct pronunciation cause the main problems for language learners. Having analyzed the data some of these difficulties are due to the native language transfer. To receive exact data additional research is needed. The results of the survey can contribute the more effective way of Hungarian as foreign language learning in Transcarpathia.

Key words: *foreign language, difficulties, native language transfer.*

Az idegennyelv-tanulás manapság már egyre inkább létérdekké válik, mintsem csupán egyfajta kiváltság. A jobb munkalehetőség, továbbtanulás reményében egyre többen tanulnak idegen nyelveket. A gazdasági helyzet (Bárdos 2005) és a nyelvpolitika pedig minduntalan befolyásoló tényezői lehetnek a nyelvválasztásnak és a nyelvtanulásnak. Nincs ez másként Ukrajnában sem (Beregszászi 2016). Bár az angol nyelv *lingua franca*ként Ukrajnában az idegen nyelvek között az első helyen szerepel, a magyar nyelv is helyet kapott az idegen nyelvek oktatása között. Az elmúlt években már nemcsak kisebbségi nyelvként tartják számon, hanem lehetőség nyílt arra is, hogy a nem magyar ajkú lakosság is tanulhassa ezt a nyelvet.

---

¹ Jelen munkát Magyarország Collegium Talentum 2018 programja támogatta.

Az igény egyre inkább növekszik a magyar nyelv tanulása iránt akár intézményes kereteit nézzük, akár nem.

Az elmúlt években 25 kárpátaljai ukrán iskolában indították el a magyar mint idegen nyelv szabadon választott hivatalos tárgyat. A 2018-as adatok szerint Beregszászban például három ukrán iskolában és két kéttannyelvű iskolában folyik a magyar nyelv második idegen nyelv oktatása, illetve fakultatív jelleggel. A 2017–2018-as tanévben 865 diák tanulta a magyart idegen nyelvként (Beregszászi Városi Tanács Oktatásügyi Főosztályának Adatbázisa 2017). A Beregszászi járásban a 2017–2018-as tanév adatai szerint 159 tanuló tanulta a magyar nyelvet idegen nyelvként (Beregszászi Járási Közigazgatási Hivatal Oktatásügyi Főosztályának Adatbázisa 2017). A felnőttoktatásban szintén elterjedt a magyar nyelv tanulása. A nyelvtanításban jelentős felelősség hárul az oktatókra. Ahhoz, hogy egy nyelvtanuló sikeresen megtanuljon magyarul, természetesen szakképzett tanárookra is szükség van. Kárpátalján a magyar nyelvet eddig főként anyanyelvként oktatták a magyarnyelv-tanárok, nem pedig idegen nyelvként. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola együttműködve a Károli Gáspár Református Egyetemmel egy kihelyezett képzést indított el 2016-tól azoknak a pedagógusoknak, akik szeretnék szakképesítést szerezni a magyar mint idegen nyelv tanításának módszereiről. A tanulmány célja átfogó képet nyújtani a magyar mint idegen nyelv tanításának nehézségeiről, illetve betekintést nyerni azokba a nehézségekbe, amelyek specifikusak lehetnek az ukrán nyelvi környezetben.

Az idegen nyelvek tanításakor mindig alapvető dilemmaként merül fel a különböző nyelvi tartalmak közvetítése, tanítása. Minden nyelvnek megvannak a maga nehézségei a különböző nyelvi tartalmak területein: kiejtés, nyelvtan, szókincs, nyelvhasználat (Bárdos 2000). Ugyan ideális kiejtés nem várható el még anyanyelven sem, csak standard változatok élnek, de mégis megvannak a jó kiejtés maga kritériumai. Ilyen az érthetőség (a hangok, hangsúlyok, szünetek beszéd folyamatban való minimális tisztasága), a következetesség (pontatlanul, de mindig egyféleképpen ejti ki a nyelvtanuló a szavakat, így az anyanyelvű elfogadhatónak tartja azt) és az elfogadhatóság (semleges beszédmodor, mely nem sérti az anyanyelvűt). A rossz kiejtés tehát gátolhatja a megértést, ezáltal gyengébb lesz a beszélő kommunikatív kompetenciája is. A nyelvtan tanítása, bár a különböző nyelvtanítási módszerek történeti hullámain hol hangsúlyos, hol pedig csekély szerepet kapott, összességében a gyakorló nyelvpedagógusok által elismerten szükséges. Tanításának különböző fázisai vannak:

1. ábra. A nyelvtan tanításának fokozatai (Bárdos 2005, 65.)

Ez viszont rendkívül időigényes feladatnak bizonyul a célnyelv tanításakor. A szókincs tanítása esetében szintén számos kérdés merülhet fel. Először is mennyiségi kérdések, mennyi szót kell vagy lehet elsajátítani, illetve egyszerre hány szót célszerű megtanulni. Az aktív (kommunikatív helyzetben használatos szavak) és passzív (a nyelvtanuló érti a szót, de nem használja a kommunikáció során) szókincs használata során egyértelműen kiderül, hogy bár a nyelvtanuló törekszik az anyanyelvével tartani a tempót, de a passzív szókincs tekintetében sohasem lesz versenyképes. Az egyes szavak tanításakor olyan tényezőket is figyelembe kell venni, hogy a nyelvtanuló milyen életkori, előképzettségi sajátosságokkal rendelkezik. A pragmatikai elemek tanítása szintén nehézségekkel járhat, hiszen a nyelvhasználat szituációhoz kötött, és mindig csak az adott helyzetben értelmezhető. A nyelvtanulónak megfelelően kell tudnia dekódolni a beszélő szándékát és reagálni rá, azaz az interakció sikeressége a nyelvtanuló kommunikatív kompetenciájának függvénye. A kommunikatív kompetencia a Canale–Swain-modell alapján (Bárdos 2000) a következő kompetenciák összessége: nyelvi kompetencia, szociolingvisztikai kompetencia, beszéd- és szövegalkotó kompetencia, valamint stratégiai kompetencia. Az első komponens esetében a nyelvtanulót a nyelvi pontosság és beszédfo-

lyamatosság jellemzi, a második esetében a nyelvtanuló megfelel a társadalmi elvárásnak és az elfogadhatóság követelményeinek. A harmadik kompetencia nem más, mint a szövegkohézió és koherencia kritériumainak való megfelelés. Az utolsó komponens pedig a már említett kompetenciák hiányosságait hivatott elfedezni. Különböző stratégiákat használva igyekszik kompenzálni egy lexikai vagy nyelvtani nehézséget.

A különböző nyelvi tartalmak közvetítése, tanítása során a nyelvtanuló különböző készségeit próbáljuk meg fejleszteni. Ilyen a hallásértés, az olvasási készség, az íráskészség és a beszéd-készség. A készségek fejlesztése során a pedagógusok számos nehézségbe ütközhetnek, mely nagymértékben összefügg a célnyelv nyelvi tartalmai tanításának nehézségeivel. A hallásértésnél a kiejtés hiányosságai, a nem megfelelő intonáció több kellemetlen, félreérthető helyzetet idézhet elő. Az olvasási készség fejlesztése a szókincstanítás produktuma. Az íráskészség fejlesztésének problémái közé sorolható a nyelvtani tartalmak tanításának nehézségei (Bárdos 2000). A nehézségek kapcsán pedig szinte mindegyik területre érvényes az anyanyelv „logikája”. A kutatások azt az álláspontot erősítik, hogy az anyanyelvi hatás jelentős mértékben okozhat nehézséget a célnyelv tanulása során, ezt nevezik negatív transzferhatásnak. Ugyan vannak pozitív hatásai is az anyanyelvnek a célnyelvre, de az eddigi kutatások inkább a negatív transzfer hatásaival foglalkoztak (Yifei 2015). Felelős lehet az idegen akcentusért, a nyelvtan területén a ragozásbeli hibákért, a szórendi keveredésért. Wold szerint, akinek az anyanyelve nem alfabetikus, a célnyelv pedig az, rendkívüli nehézségekkel találkozhatja magát szembe (Wold 2006).

Az idegen nyelvek tanításának nehézségei kapcsán felmerül a kérdés *Vajon mennyire igazak a fenti állítások a magyar mint idegen nyelv tanításának kapcsán?* A magyar nyelv mítosza szerint egy nagyon nehéz nyelv, szinte megtanulhatatlan (Kiss 2017). Ez az ideológia nem ma alakult ki, a történelmi visszatekintés azt bizonyítja, hogy ezek a tévhitek már korábban kialakultak. A reformkori emlékek szerint, míg a magyar nemesek hivatalos nyelvvé szerették volna tenni a magyar nyelvet, a szláv nemzetiségű képviselők tiltakoztak, arra hivatkozva, hogy ez a nyelv a szláv nyelvtől teljesen idegen, és emiatt nem lehet összekötő kapocs az országok között (Nyomárcay 1989). A magyar nyelv tanításakor számos nehézség állhat fent. Már a magyar ábécé megtanulása is gondot okozhat azoknak a nyelvtanulóknak, akik cirill betűs ábécét használnak (Schmidt 2013). Andric Edit szerb nemzetiségű nyelvtanulók nehézségeit vizsgálta a magyar nyelv kapcsán. Tanulmányában három területet jelölt meg: fonetika, morfoló-

gia, szintaxis. A kiejtés tanításakor nehézségekbe ütközött az a[ɔ], é[e:], i[i], í[i:], o[o] hangok tanításakor. Az ö[ø], ü[y] hangokat azonban hamar elsajátítják. Továbbá a nyelv agglutináló jellege igencsak megnehezíti a szerb nyelvtanulók életét. Ilyen pl. a határozottság kérdése, a birtokragok, az alanyi és tárgyias ragozás, a kettős jelöltség (pl. a birtokviszonynál), az irányhármasság következetes alkalmazása, az egyes viszonyok kifejezésének szintetizáló volta, a szórend, és a vonzatok (Andric 2016). További nehézséget jelent a szerb nyelvből hiányzó névelő használatának megértése; a szerb nyelvben névutók helyett előjárósók vannak (Balla 2016). Több kutatás is igazolja, hogy a nyelvtan területén a határozott és határozatlan igeragozás közötti különbség felismerése igencsak nehéz egy indoeurópai számára (Durst 2009). A szlovák nyelvtanulók magyar nyelvtanulását vizsgálva kiderült, hogy a legnagyobb nehézséget számukra a fonetika szintjén a magánhangzó-harmónia, alaktani szinten a határozott névelő használata, a tárgyias ragozás és a névutós szerkezet okozhatja, a szintaxis terén pedig a határozott, illetve határozatlan tárgy kérdése, ugyanis ezek hiányoznak a szlovák nyelvből. A birtokviszony kifejezésére használt eszközök szintén jelentős mértékben eltérnek a két nyelvben (Lőrincz 2015). Egy horvát felmérés szerint a horvátok számára a hallott szöveg értése és az anyanyelvűek megértése jelenti a legnagyobb problémát (Kristina–Sekso 2016). A pragmatika szempontjából a magyar kultúra megismertetése nagyon fontos a szlovák ajkúak számára, hiszen a szlovák nyelv az önöző formákat a többes szám második személyű igealakokkal képezi a magyarban használatos egyes és többes számú harmadik személyű igealakoktól eltérően (Szilvási 2013). A kiejtésben a labiális a[ɔ] helyett illabiális a ejtése, az a[ɔ], és az o[o] hangok gyakori felcserélése, összetévesztése, az ö[ø], ü[y] ill. hosszú párjaik, az ő [ø:], ú [y:] standardtól eltérő ejtése, a hosszú magán- és más-salhangzók rövid ejtése. A szóvégi *h*-t pedig szóvégi *ch*-nak ejtik. Szilvási szerint a magyar nyelv gazdag képzőrendszere szintén nehézséget okoz a szlovákok számára. Német anyanyelvű magyarnyelv-tanulók esetében az derült ki, hogy számukra a nyelvtan területén sok gondot okoz a személyes névmások ragozása, a névelő használata, a főnevek és igék kongruenciája, az egyszeri és dupla tagadás jelensége és segédigék felesleges használata (Flögl 2010).

A fent említett nehézségek kapcsán most nézzük meg, milyen nehézségekkel kell megküzdeniük az ukrán nyelvtanulóknak a magyar nyelv tanulása során a nyelvtanulók szemszögéből. Kutatásom során olyan ukrán ajkú nyelvtanulókat kerestem meg, akik közoktatásban, felsőoktatás-

ban, felnőttoktatásban, magánórák vagy távoktatás keretein belül tanulják a magyar nyelvet. Az önkitöltős kérdőíveknek köszönhetően 100 ukránul kitöltött kérdőívet kaptam vissza. A válaszok alapján a legtöbb nehézség a kiejtés és a nyelvtan területén található. Saját bevallásuk szerint a legtöbb gondot a magánhangzók jelentik. Az *a-o-á* magánhangzók kiejtése és megkülönböztetése különösen nehéz a számukra, továbbá a hosszú-rövid párok pl. *ö-ő, u-ú, ü-ű*. A mássalhangzóknál a *ty, gy* kiejtése okoz nehézséget. A nyelvtan területén önbevallás alapján az igei módok megkülönböztetése, illetve ragozásuk, a birtokviszony kifejezése, alanyi és tárgyias ragozás helyes használata okozza a legtöbb problémát. Kontrasztív módon beszédértési nehézségekkel csupán 27-en küzdenek, pedig a kiejtés és a beszédértés szoros kapcsolatban vannak egymással. Az olvasási nehézségek kapcsán 17 ember jelezte a 100-ból, hogy gondot okoz számára. Meglepő módon kommunikációs nehézségekről is csak 33-an nyilatkoztak. A különböző nyelvi tartalmak mellett egyéb nehézségekről is említést tettek. A nyelvkönyvek, tankönyvek és egyéb segédanyagok hiányáról számoltak be, illetve, hogy nincs ukrán nyelvű instrukciókkal és szójegyzékekkel, nyelvtani magyarázatokkal készült könyv. Azok a nyelvtanulók, akik intézményi keretek között tanulják a magyar nyelvet, magasabb óraszámot szeretnének a nyelv elsajátításához. Olyan válaszok is érkeztek, hogy az órák hatékonyságát illetően szeretnék, ha az oktatójuk több hangsúlyt fektetne a kommunikációra.

A kutatás során bebizonyosodott, hogy magyar mint idegennyelvtanulás nehézségeire is igazak az idegen nyelvek tanulásának feltételei. A nyelvi tartalmak tanításánál a jó kiejtés kritériumainak megszegése, a nyelvtani jelenségek hibás dekódolása és tudatosítása számos esetben okozhat nehézséget. A magyar nyelv tanulásának nehézségei az ukránok körében több ízben is hasonlóságot mutatnak az egyéb szláv nyelvcsaládhoz tartozó szlovákkal és szerbvel. A szakirodalomban említett példák a kiejtésre és a nyelvtanra orientálódnak leginkább a nehézségeket illetően. Az indoeurópai nyelveknél a kiejtés nincs kihangsúlyozva a nehézségek között. A latin betűs írásmód további megkönnyebbülésre adhat okot, nem úgy a cirill betűs ábécét használó ukránoknak. A nyelvtan nehézségeit tekintve azonban vannak kapcsolódási pontok, mint pl. a határozott és határozatlan igeragozás, a birtokviszony kifejezésére szolgáló nyelvi eszközök. A specifikum az ukrán nyelvi környezetre leginkább a magánhangzók rendszerében rejlik, mely jelentős eltérést mutat a magyar és az ukrán között. A kutatásból kiderült, hogy az ukrán nyelv magánhangzókészletből hiányzó magánhangzók, mint pl. az *a[ɔ],ö[ø],ő[ø:]*, *ü [y]*, *ű[y:]* okozzák a legtöbb

problémát, illetve a hosszú-rövid párok megkülönböztetése. A kapott eredmények arra engednek következtetni, hogy a kiejtés és a nyelvtan területén lévő nehézségek egy része az anyanyelvnek köszönhető. Az „anyanyelvi logika” alkalmazása negatív transzferhatásként, gátló tényezőként jelenik meg ezen helyzetekben. A nyelvi tartalmak tanításának nehézségei mellett további problémát jelent a helyi készítésű tankönyvek és segédanyagok hiánya. Ahhoz, hogy teljes képet kapjunk a magyar nyelv tanulásának nehézségeiről ukrán nyelvi környezetben, további kutatások javallottak a nyelvtanulók körében.

Hivatkozott irodalom

- Andric, E. (2016): *Magyar nyelv oktatása a Vajdaságban*. In: THL2-A magyar nyelv és kultúra tanításának szakfolyóirata. Journal of Teaching Hungarian as a 2nd Language and Hungarian Culture pp. 18–25.
- Balla M. (2016): *A magyar mint idegen nyelv oktatása a belgrádi hungarológiai tanszéken*. In: THL2- A magyar nyelv és kultúra tanításának szakfolyóirata. Journal of Teaching Hungarian as a 2nd Language and Hungarian Culture pp. 65–69.
- Bárdos J. (2005): *Élő nyelvtanítástörténet*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó. pp. 65–66.
- Bárdos J. (2000): *Az idegen nyelvek tanításának elméleti alapjai és gyakorlata*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Beregszászi A. (2016): *A magyar mint idegen nyelv oktatása Kárpátalján – Elméleti kérdések és gyakorlati problémák*. In: THL2- A magyar nyelv és kultúra tanításának szakfolyóirata. Journal of Teaching Hungarian as a 2nd Language and Hungarian Culture pp. 65–69.
- Beregszászi Járási Közigazgatási Hivatal Oktatásügyi Főosztályának Adatbázisa 2018.
- Beregszászi Városi Tanács Oktatásügyi Főosztályának Adatbázisa 2018.
- Durst, P. (2009): *A magyar igeragozás elsajátításának vizsgálata magyarul tanuló külföldieknél – különös tekintettel a határozott és határozatlan ragozásra*. In: Hungarológiai Évkönyv 10. évf.1. sz. pp. 11–19.
- Flögl Sz. (2010): *Adalékok a magyar mint idegen nyelv funkcionális oktatásához német-magyar interferenciajelenségek elemzése alapján*. In: Hungarológiai Évkönyv 11. évf. 1. sz. pp. 67–80.
- Kiss J. (2017): *A magyar mint idegen nyelv oktatása: néhány észrevétel*. In: THL2-A magyar nyelv és kultúra tanításának szakfolyóirata. Journal of Teaching Hungarian as a 2nd Language and Hungarian Culture pp. 32–44.
- Kristina, K.–Sekso, A. (2016): *A magyar mint idegen nyelv tanítása a horvát fővárosban*. In: THL2-A magyar nyelv és kultúra tanításának szakfolyóirata. Journal of Teaching Hungarian as a 2nd Language and Hungarian Culture pp. 32–44.
- Lőrincz Zs. (2015): *Terminológiai kérdések a kontrasztív nyelvészet oktatásában*. In: Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények, Miskolc, 10. évf., 2. sz. pp. 150–161.
- Nyomárkay I. (1989): *Ungarische Vorbilder der kroatischen Spracherneuerung*. Budapest, Akadémiai Kiadó.

- Schmidt I. (2013): *Alfabetizálás a magyar mint idegen nyelvi órákon*. In. Hungarológiai Évkönyv 14. pp. 88–96.
- Szilvási A. (2013): *A magyar mint idegen nyelv/ hungarológia oktatásának néhány kérdése Szlovákiában*. In. Adsumus X–XI. Tanulmányok a XII. és XIII. Eötvös Konferencia előadásaiából. Eötvös Collegium pp. 43–70.
- Wold. B. J. (2006): *Difficulties in Learning English As a Second or Foreign Language* All Regis University Theses.
<https://epublications.regis.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1333&context=theses>
- Yifei, W. (2015): *Negative Transfer of Mother Language in English Compositions by Jiujiang University Students*. In. EDP Sciences.

Виклики XXI століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти. Збірник наукових робіт Міжнародної науково-практичної конференції «Виклики XXI століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти», Берегове, 28–29 березня 2019 року / Редактори: Емьовке Бергхауер-Олас, Ілона Гаврилюк, Єва Гуттерер та Каталін Поллої – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2019. – 540 с.

ISBN 978-617-7692-33-0

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Виклики XXI століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти», яка відбулася 28–29 березня 2019 року в м. Берегове. Організатор конференції – кафедра педагогіки та психології Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ.

УДК: 061.3(477.87)

К– 93

Наукове видання

ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ У СФЕРІ СЕРЕДНЬОЇ
ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ СХІДНОЇ ТА ЦЕНТРАЛЬНОЇ
ЄВРОПИ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 28–29 березня 2019 року

Збірник наукових робіт

2019 р.

Редактори:

*Емьовке Бергхауер-Олас, Ілона Гаврилюк,
Сва Гуттерер та Каталін Поллої*

Коректура:

Ільдико Гріца-Варцаба, Маріанна Леврінци, Олександр Кордонець

Верстка:

Вікторія Товтін, Олександр Добош

Обкладинка:

Олександр Добош

На обкладинці: студенти спеціальностей «початкова освіта» та «дошкільне виховання» кафедри педагогії та психології. Фото зроблені Євою Чопак та Маргаритою Ешпан на кафедральних заходах.

Відповідальні за випуск:

Ільдико Орос, Олександр Добош

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36, e-mail: print@rik.com.ua

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Підписано до друку 11.03.2019

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 43,5. Формат 70x100/16.

Замовл. №637. Тираж 300.